

IDA-HARJU LEADER STRATEEGIA KOHALIKU TOIDU TÖÖGRUPI KOKKUVÕTE

TÖÖGRUPI ÜLESANNE

Selgitada töögrupi teemavaldkonna osas välja hetkeolukord piirkonnas, piirkonna organisatsioonide valdkonnaga seotud ootused ja vajadused, ettepanekud perioodi 2014 -2020 meetmete kujundamiseks valdkonnas sisendina tegevuspiirkonna strateegia koostamisele..

OSALEJAD KOKKU KOLMEL TÖÖSEMINARIL

Kalev Villem, Piret Aavik, Tiina Sergo, Sille Noor, Meeli Teder, Marje Viir, Madis Sõnajalg, Urmo Sitsi, Imre Kukk, Jane Mättlik, Juta Asuja, Katrin Roomere, Olja Markova, Juta Ajuja, Ülle Puustusmaa, Hülle Saarts.

HETKEOLUKORRA ÜLEVAADE

Kohalik toit - Eestis kasvatatud toorainest ja Eestis kohapeal toodetud toit, mis oleks võimalikult lühikese tarneahelega (ametlik definitsioon puudub).

Vastavalt Euroopa toidu- ja joogitööstuse andmetele aastast 2012 andmetele oli toidu sektori käive 1,017 miljardit eurot ning oli tööstussektoritest esikohal. Tööstuse osakaal EL lisandväärtusest oli 12%, jättes enda selja taha isegi autotööstuse (11%) ja keemiatööstuse (10%). Olenemata majanduslangusest on toidu ja joogisektor tulnud sellest hästi välja ja suutnud töökohti säilitada, kokku ligikaudu 4,25 miljonit töökohta on selles sektoris.¹

Kohaliku toidu positiivsete mõjudena tuuakse erinevate riikide praktikatele tuginedes välja mh järgmised argumendid²:

- kohalik tarbimine tähendab vähem transporti
- parem maitse, suurem toiteväärtus
- kohalik toit toetab kohalike perekondi ja tööhõivet
- kohalik toit julgustab uusi tooteid välja mõtlema
- kohalik toit toob esile rohkem seoseid ja koostööd + rohkem kultuuri!
- inimeste harimine ja tarbija teadlikkuse kasvatamine
- kohalik toit toob esile kohaliku identiteeti ja hoiab piirkonna pärandi elusana
- kohalik toit aitab hoida maastikke avatuna ja rikastab loodust
- traditsiooniline toidukultuur kohtub modernse tarbijaga
- uued kultuurid kohtuvad kohaliku toidu tootjatega
- kohalik toit on investering tulevikku!

Uurimustöö (koostanud Anni Haavakats) "Elluviidud Leader projektide mõju maaelu arengule Ida-Harjumaa Leader tegevuspiirkonnas"³ toob välja, et kõige suuremad probleemid on praegu maapiirkondades kui ka Eestis üldiselt rahvaarvu kahanemine ja ning ka vananemine. Maapriikonnad konkureerivad elukohana mitte ainult teiste Eesti piirkondadega vaid kogu Euroopa ja maailmaga. Seetõttu **on jätkusuutlikuks arenguks väga oluline atraktiivse elukeskkonna pakkumise kõrva pakkuda ka majanduslikke ja sotsiaalseid teenuseid**, mis suudaksid konkureerida välismaal pakutavate võimalustega. (Haavakats, 2014, lk 9)

Ettevõtlusaktiivsuse suurendamise, suurema lisandväärtuse, paremate turundus- ja müügi võimaluste ning omavahelise kogemuste vahetamise heaks alustalaks on osapoolte koostöö, võrgustumine ning vastastikuse huvitatuse printsiibil ühistegevuse korraldamine ja sellest tuntakse kohaliku toidu valdkonnas Ida-Harjumaal puudust. Kohaliku toidu temaatika omab tugevaid kokkupuutepunkte turismivaldkonnaga, võimaldades erisutumist ja väärtuspakkumiste loomist ja luues konkurentsieeliseid. Teisalt, on tugevad seosed kohalike omavalitsuste poolt korraldatavate harisus ja tervise ning sotsiaalteenustega. Kohaliku toidu sektori areng omab olulist rolli ka paikkonnale iseloomuliku elulaadi ja elukeskkonna säilimisel ja loomulikult ka töökohtade säilitamisel ning loomisel.

¹ <http://www.maainfo.ee/?page=3468>

² http://www.maainfo.ee/index.php?article_id=4035&page=3265&action=article&

³ http://www.idaharju.ee/wp-content/uploads/2013/06/Anni_Haavakats_MA2014.pdf

Töögrupis tõdeti, et **kohaliku toidu toomise ja töötlemisega seotud ettevõtteid ja organisatsioone on hetkel Ida-Harjumaal piiraatud arv, omavaheline koostöö on ebapiisav, puudujääke on teadlikkuses kohaliku toidu toomist ja käitlemist puuduvate regulatsioonide osas ja kohaliku toidu kättesaadavus ning kasutamine piirkonnas on vähene ning vastav potentsiaal on realiseerimata.**

Eelmisel programmiperioodil Ida-Harju Leader tegevuspiirkonnas kohaliku toidu valdkonnale eraldi meetmed suunatud ei olnud ja ettevõtlusvaldkonna arendustegevustele oli võimalik taotleda toetust meetmest 2.1 TÖÖD ja LEIBA (ettevõtluse investeeeringud). Perioodi 2014-2020 strateegia ettevalmistusperioodil oli tehtud ettepanek moodustada eraldi töögrupp kohaliku toidu valdkonnaga seonduvate teemade arutamiseks, et välja selgitada, kas on vajalik ja põhejndatud eraldi meetme loomine kohaliku toidu temaatika katmiseks.

Kõigi IHKK piirkonna omavalitsuste arengukavade strateegilised arengueesmärgid kajastavad prioriteetsetena elukeskkonna, sotsiaalse infrastruktuuri, kultuurise tegevuse ja vaba aja veetmise võimaluste mitmekesistamisele suunatud (sh turistidele suunatud) tegevusi.

Kose valla arengukavas 2015-2025⁴ tuuakse Kose valla visiooni osana välja, et aastal 2025 on Kose vald elujõulise ettevõtluse ja mitmekesise põllu- ja turismimajandusega vald.

Kohaliku toidu valdkonda puudutavad järgmised arengukavas määratletud arengueesmärgid:

EESMÄRK: Kose vald – atraktiivne elu- ja ettevõtluskeskkond

Saavutamise vahendid: Ettevõtlus:

Konkreetsete ettevõtlusprojektide elluviimiseks vajalike eelduste loomine.

Aktiivne partnerlus avaliku, era ja kolmanda sektori vahel.

Turismi sihtkoht, atraktiivne külastuse sihtkoht.

Investorite ja tööandjate valda asumise soodustamine.

Tööturu vajadusi arvestav täiskasvanute täiend- ja ümberõpe

Raasiku valla arengukava 2013-2024⁵ sätestab missioonina **heakorrastatud ja turvalises keskkonnas inimsõbraliku, tasakaalustatud ja konkurentsivõimelise arengu kindlustamise.**

Visioon: Raasiku vald on aastaks 2024 kujunenud arenenud ja **hinnatud majandus- ja elukeskkonnaks**, kus on välja arendatud taristu, tagamaks elanikele kõik esmasteenused valla piires. Raasiku vald on identiteedilt ja territooriumilt terviklik, tasakaalustatud ja säästlikult arenev omavalitsus. Ettevõtlusvaldkonda otseselt puudutavaid arengueesmärke arengukavas määratletud ei ole.

Anija valla arengukava 2014-2024⁶ olukorra analüüsi kokkuvõtte tõdeb, et **oluline on suunata kõik võimalused kohaliku elu- ja ettevõtluskeskkonna kvaliteedi parandamisele ja mitmekesistamisele**, mis tooks juurde nii uusi elanikke väljastpoolt kui vältiks elanikkonna väljarännet.

Valla visioon: Anija vald on elamisväärse elukeskkonnaga, majanduslikult mitmekesine, elujõulise kogukonnaga jätkusuutlikult arenev omavalitsus, kus elanikele on tagatud konkurentsivõimeline haridus, sealhulgas ka gümnaasiumiharidus ja sotsiaalne turvalisus.

Kohaliku toidu valdkonda puudutavad järgmised arengukavas määratletud arengueesmärgid:

Anija valla kui potentsiaalse ettevõtluspiirkonna tutvustamine ja koolitustegevuse korraldamine väikeettevõtluse arendamiseks.

Meede 1: Ettevõtluskeskkonna arendamine

Tegevused: 1. Ettevõtluspiirkondi ja -võimalusi tutvustavate infomaterjalide koostamine.

⁴ <http://www.kosevald.ee/documents/825002/1208340/Kose-valla-AK-2015-2025.pdf/e35379a0-5688-4b8a-b2d8-07d8c5595ca7>

⁵ <https://www.riigiteataja.ee/aktiivisa/4160/9201/4010/Valla%20arengukava%20aastateks%202013-2024.pdf>

⁶ <https://www.riigiteataja.ee/aktiivisa/4031/0201/4024/Anija%20valla%20arengukava%202014%20-%202024.pdf>

2. Ettevõtluse võimaluste propageerimine läbi HEAKi, EASi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi.
3. Osalemine ettevõtluse alastel seminaridel, messidel jne.
4. Andevei MÜ välja arendamine ettevõtluspiirkonnaks.
5. Turismiarenduskava koostamine.

Meede 2: Ettevõtlikkuse arendamine ja tööhõive parendamine

Tegevused: 1. Vajaduste väljaselgitamiseks küsitluse läbi viimine piirkonna ettevõtjate hulgas.

2. Tegevuskava väljatöötamine koostöös HEAK, Töötukassa ja ettevõtjatega.

3. Ettevõtlust propageerivate ja ettevõtlusega alustamiseks vajalike koolituste korraldamine koostöös kolmanda sektoriga.

Aegviidu valla arengukava 2015-2019⁷ sätestab, et kohalik omavalitsus on seadnud oma strateegiliseks eesmärgiks arendada kolme valdkonna tegevusi ja võimekust, millest kohaliku toidu valdkonda toetab eelkõige alltoodu:

- Koordineerida lähivaldadega piirkonna turismi ja puhkemajanduse korraldust ning arengut – piirkondliku turismi- ja puhkemajanduse põhieesmärgiks on kohalike elanike elustandardit tõstev ning majanduslikult jätkusuutlik turismi- ja puhkemajanduse ettevõtete võrgustik.

Kohaliku toidu valdkonda toetavate strateegiliste eesmärkidenä on määratletud järgmised eesmärgid:

7.1 Atraktiivne ettevõtluskeskkond keskkonnasõbralikuks väiketootmiseks

- Aegviidu arengu teadlikuks kujundamiseks turundatakse valda ja selle head logistilist asukohta, tutvustatakse võimalusi ettevõtluse arendamiseks.
- Potentsiaalsete ettevõtjate ja investeerijatega läbirääkimisel lähtutakse põhimõttest, et sinne ja loodav ettevõtlus on keskkonnasõbralik. Loodav ettevõtlus ei tohi olla vastuolus arendustegevuse põhimõttega, et Aegviidu vald on rahulik, puhas, tervislik ja looduslikult atraktiivne elu- ja puhkekeskkond. Ettevõtlus ei tohi kahjustada puhkepiirkonna mainet.
- Vältida olemasolevate ettevõtete tootmisega kaasnevaid häirivaid ja kahjulikke mõjusid nagu müra, vibratsioon, tolm jmt. Selleks sätestada väljaantavates ehituslubades vastavad nõuded; võtta vajadusel ühendust ettevõtete mürabarjääride, filtrite paigaldamiseks.
- Tihendada sidemeid kohapealse kolmanda sektoriga, et võimalusel ja vajadusel delegeerida neile osad kohaliku omavalitsuse vastutusvaldkonnad. Toetada võimalusel mittetulundusühingute tegevust eraldades neile täiendavaid vahendeid, abistada teabega vahendite taotlemisel projektidest.
- Töötada välja turismitooted kasutades selleks tõhusamalt muuseumi, kultuuri- ja spordisündmuste ning kohalike traditsioonide potentsiaali.
- Ühistevõtluse arendamine naabervaldadega turismi- ja vaba aja sisustamiseks, tervisespordi infrastruktuuri arendamiseks.
- Koostöö arendamine turismiettevõtete ja transpordifirmadega, eeskätt Elektriraudteega, turismi soodustamiseks.

Ka Ida-Harju Koostöökoja strateegia uuendamise protsessi ettevalmistava tegevusena läbi viidud väliskeskonna analüüs (vahearuanne Vesterra, 2014)⁸ toob välja, LEADER-tegevusgrupi seniste suundumustega ning selle tegevust reguleerivate alusdokumentidega seonduvaid eesmäärke piirkonna kohalike omavalitsuste arengukavades (kl 16-18).

Samas analüüsis tuuakse ka välja küllalt väike ettevõtjate osakaal: vaid 10 % ettevõtjaid palgatöölise osakaaluga võrreldes.

Samas dokumendis on ka välja toodud, et Euroopa Komisjon on välja pakkunud konkreetseid juhiseid seoste loomiseks EL 2020 juhtalgatuse ja maaelupoliitika vahel, leitakse, et valdkonnad, mille kaudu maaelu arengu programmid saavad juhtalgatuste realiseerumisele kõige rohkem kaasa aidata, on alljärgnevad:

- teadmistevahetus ja innovatsioon maapiirkondades (sh põllumajandus ja metsandus)
- võrgustike ja klastrite loomine, nõuandeteenuste võimaldamine;

⁷ <https://www.riigiteataja.ee/aktiivis/4280/9201/4017/Aegviidu%20valla%20arengukava%202015-2019.pdf>

⁸ <http://www.idaharju.ee/wp-content/uploads/2013/06/Vahearuanne-IHKK-v%C3%A4liskeskonna-anal%C3%BC%C3%BCs.pdf>

- põllumajanduse elujõulisus ja konkurentsivõime, maamajanduse mitmekesistamine
- põllumajanduslikud toiduahelad ja riskijuhtimine - ka väike- ja esmatasandi tootjate kaasamine väärtusahelatesse
- põllumajandusest ja metsandusest sõltuvate ökosüsteemide taastamine, säilitamine ja sihipärane kasutamine
- energiatõhususe ja säästliku ressursikasutuse propageerimine metsanduses, põllumajanduses ja toidutööstuses, põhilised rakendamisvõimalused vee- ja pinnasemajanduses

Eesti Regionaalarengu Strateegia 2020 (ERAS 2020) eelnõu toob välja järgnevad regionaalarengu rõhuasetused, mis puudutavad Põhja-Eesti piirkonda (sh Ida-Harjumaad) ja kohaliku toidu valdkonda:

- Enam tasakaalustatud asustussüsteemi kujundamiseks on vaja rohkem panustada ka regiooni muude, **pealinnapiirkonna kaugemas mõjualas paiknevate keskuste ja toimepiirkondade tugevdamisele**. Nende toimepiirkondade ettevõtluse ja tööturu arendamisel on tähtis keskenduda sealse mitmekülgse **ettevõtlusstruktuuri tugevdamisele ning tootmis-, teenindus- ja põllumajandusettevõtete lisandväärtuse kasvatamisele**.

**SISULISED
KOKULEPPED
VALDKONNA
TÖÖGRUPIS
SISENDINA
LEADER STRATEEGIA
KOOSTAMISE
JÄTKUPROTSSESSILE**

Kohaliku toidu temaatika osas pole käesoleval ajal ja eeloleval programmiperioodil piisavalt põhjendatud eradi meetme väljatöötamine ja rakendamine. Kohaliku toidu valdkonna arendusprojekte on võimalik toetada olenevalt nende sisust kas ettevõtluse toetamise meetme või ühistegevuse meetme raames.

Kohaliku toiduga seonduva arendustegevuse eesmärgiks on arendada piirkondlikku koostööd võrgustikus, kuhu kuuluvad tootjad, töötajad ja toitlustajad, sh KOV-d ja turismiteenuste pakkujad, tõsta tootjate, töötajate, turundajate ja tarbijate teadlikkust ja informeeritust regulatsioonidest ning võimalustest, edendada tootearendust ning ühis- ja ristturundust, logistikat, müüki, samuti tutvustada ja väärtustada piirkonda läbi kohaliku toidu.

Muud kokkuleppelised põhimõtted:

- Toetuse suurus ettevõtluse meetme raames võiks olla 3000 – 20 000 eurot projekti kohta.
- Ühistegevuse meetme raames võiks toetus olla alates 2000 eurost, et mitte dubleerida kohaliku omaalgatuse programmist eraldatavaid toetuseid
- Niinimetatud pehmete tegevuste osas (mis ei ole investeeringud) võiks toetuse määr olla 85%, sh kohaliku toidu võrgustiku arendus ja turundustegevused.
- Toetatavate tegevuste loetelu pole käesolevas etapis asjakohane ette anda ning jühinduda tuleks ettevõtluse ja ühistegevuse meetmete kirjeldustest.
- Üksikud koolitused ja üritused pole nii tõhusad kui läbimõeldud koolitus- ja arendus- ning turundusprogrammid
- Leader piirkonnale perioodiks 2014 + kuni 2020 eraldatavast toetuste terviksummast soovivatult planeerida kogukonna investeeringute meetmele 50 %, ettevõtluse toetamise meetmele 35% ja ühistegevuse meetmele 15 % kogumahust.

**VISIOON 2020
KOHALIKU TOIDU**

Ida-Harjuma elanikud, külastajad, ettevõtted, organisatsioonid ja kohalikud omavalitsused väärtustavad kohalikku toitu, paranenud on kohaliku toidu kättesaadavus ja kasutamine

VALDKONNAS |

piirkonnas ning kohalik toit toetab piirkonna eripära ja konkurentsivõimet.

Kohaliku toidu valdkonnas tegevate ettevõtete ja organisatsioonide suutlikkus ja arv on suurenenud. Kohaliku toidu tootjad, käitlejad ning turundajad on organiseerunud ja teevad järjepidavat koordineeritud koostööd.

ARENDUSEESMÄRGID | **MÕÕDIKUD,** **OODATAVAD** **TULEMUSED** |

Vt järgneval lk-l esitatud tabel.